

Богдан Хмельницький: історична постать у контексті процесів українського державотворення

Гак О. М.

здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня, гр. 31 ДОМТ
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

ДИПЛОМАТИЧНА СТРАТЕГІЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Науковий керівник: канд. іст. наук **Бондар Н.О.**

Підіймаючи повстання проти польського панування, Богдан Хмельницький розумів, що без допомоги зовнішніх сил він не обійдеться, тож велика увага приділялася зовнішній політиці. Першою дипломатичною перемогою гетьманського уряду був союз із кримськими татарами., але історія показала його ненадійність.

Гетьманській державі з власним адміністративним устроєм та державним апаратом потрібен був монарх, який зміг би забезпечити новосформованому суспільству законність і захист. Таким покровителем і захисником міг стати Турецький султан. Це, по суті, було дуже вигідним варіантом, оскільки прямого сусідства з Гетьманщиною не було, значить відкрито втручатися у внутрішні справи держави було не можливо, а авторитет турецького султана вплинув би на бажання поляків завоювати наші землі. Тож у 1651 році, після обміну посольствами, Оттоманська Порта формально прийняла своїми васалами гетьмана та Військо Запорізьке на таких же умовах, що й Молдову, Крим та Валахію. І все б нічого, але через ненависть українців до «бусурманів» та внутрішні зміни в самій Порті ця угода так і лишилась нездійсненою.

Значно популярнішим кандидатом на роль покровителя був єдиновірний російський цар. Хмельницький просив про допомогу в ім'я православної віри

Богдан Хмельницький: історична постать у контексті процесів українського державотворення

ще на початку повстання, але навчений недавньою війною з Польщею, в якій московити зазнали величезних втрат, цар вирішив почекати, доки сторони виснажаться. Чекання те невідомо скільки б продовжилося, якби не погроза українців віддати перевагу оттоманському варіанту(1653 р.). Тоді Олексій Михайлович скликав Земський собор, на якому було вирішено, що «заради православної віри й святої церкви Божої государеві слід прийняти їх під свою високу руку». Приймаючи це рішення, московити сподівалися відібрати деякі захоплені Польщею землі і взагалі розширити свій вплив. На Переяславській раді гетьман та його оточення склали присягу російському цареві, і була та присяга не двосторонньою, як прийнято за польською традицією, бо «цар своїм холопам не присягає».

Вже наступного дня готується проект договору. За даними Москви, там було 23 статті. З цих 23 пунктів лишається 11, що й отримали назву Березневі статті.

Розміщення в Києві та інших українських містах московських залог та втручання царських чиновників у фінансові справи українців одразу занепокоїло козаків. Ворожнеча між союзниками розгорілася ще й в щойно завойованій Білорусі, де населення бажало присягати не царю, а гетьману. Ця ситуація ледь не дійшла до відкритої війни, і московитам знадобився деякий час, щоб витіснити козаків з цієї території.

Розуміючи ненадійність північного сусіда, з 1654 р. Богдан Хмельницький починає оминати царя в зовнішній політиці: були вислані посольства до Туреччини і до Кримського хана, але останній навіть прийняти його не захотів через те, що українці пішли на союз з росіянами – найбільшими ворогами Криму. В той же час, у вересні 1655р. Турецький султан присягає на вірність українцям. У 1655 гетьман підписав військову конвенцію зі Швецією, готувався українсько-шведсько-угорський договір.

Останньою краплею, на мою думку, для Хмельницького стало те, що на російсько-польських переговорах у Вільнюсі було поділено Україну, а козацьку

Богдан Хмельницький: історична постать у контексті процесів українського державотворення

делегацію на переговори навіть не допустили. Гетьман звинуватив царя у зраді. Ця та інші невдачі (поразка українсько-семигородського походу, повстання козаків проти Хмельницького) підкосили здоров'я гетьмана, 6 серпня 1657 року Хмельницький помирає.

Зовнішня політика Богдана Хмельницького була багатогранною, він сподівався здобути для своєї держави якнайкращі умови розвитку. Цей діяч відродив українську державність і це його головна заслуга.

Література:

1. Воронянський А. В. История Украины: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Харьков.: Парус, 2011. 592 с.

2. Воронянський О. В. Еволюція системи державної влади в сучасній Україні в контексті концепції патронально-клієнтарних відносин. *Державне будівництво*. 2012. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_1_6.

3. Воронянський О. В. Концепт національного суверенітету як принцип реалізації політичних прав нації. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2011. № 9. С. 255-260.

4. Воронянський О. В. Роль національного суверенітету в легітимації державної влади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 2. С. 216-221.

5. Калініченко В.В., Воронянський О. В., Калініченко В.В. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. Навчальний посібник. Харків: Оберіг, 2016. 440 с.